

PETRU NEIESCU (1927–2020)

În 23 martie 2020, comunitatea științifică a Institutului de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu” al Academiei Române pierdut încă un membru remarcabil, prin trecerea în eternitate a lui Petru Neiescu, cercetător științific I, doctor în filologie, a cărui dispariție a avut loc cu câteva luni înainte de a fi împlinit nouăzeci și trei de ani.

Petru Neiescu s-a născut la 1 august 1927, în localitatea Berzasca, pe malul Dunării, în județul Caraș-Severin. Urmează școala primară în satul natal, iar liceul, la Orșova și Timișoara. Studiile universitare le urmează la Facultatea de Filologie din Cluj (1947–1951), fiind angajat încă din ultimul an de studenție ca preparator, apoi ca asistent la Facultatea de Filologie a Universității „Victor Babeș” (1951–1953), iar între anii 1957–1959, a fost numit lector la Universitatea „Bolyai” din Cluj, unde a predat cursul de *Dialectologie generală și românească* și un curs special de *Fonetică generală și de fonologie*. La 1 iunie 1951, cu ocazia înființării Filialei din Cluj a Academiei Române, Petru Neiescu optează pentru activitatea de cercetare în cadrul Institutului de Lingvistică, la secția dialectologie-geografie lingvistică, unde parcurge cu succes toate treptele carierei de cercetător, de la postul de preparator, până la cel de cercetător științific gr. I, desfășurând în continuare, pentru o perioadă în paralel cu activitatea de cercetare, și activitate didactică.

Și-a luat doctoratul în științe filologice în anul 1974, la Universitatea din București (conducător științific: acad. Alexandru Rosetti), cu teza *Vocalismul dialectului aromân din Albania și din R. S. Macedonia*. Lucrarea a fost întocmită pe baza unui material lingvistic inedit, cules personal de către autor din aceste țări, și a adus în discuție nomadismul păstorilor aromâni din Albania, autorul considerând că numele diverselor grupuri de păstori nomazi cum sunt *fârșeroșii*, *căstrăneoșii*, *voscopolenii*, *gârvenii*, *pisudrenii* etc. derivă din denumirile unor localități din Grecia, care au fost distruse în diverse perioade istorice și pe care locuitorii lor au fost obligați să le părăsească pentru a-și salva viețile, ale lor și ale familiilor lor.

Activitatea de cercetător a lui Petru Neiescu este bogată și diversificată. A fost un om dedicat profesiei, unul dintre specialiștii renumiți în domeniul dialectologiei, geografiei lingvistice și al foneticii experimentale, lucrând, la începutul activității sale, sub directa îndrumare a lui Emil Petrovici și publicând împreună cu acesta, mai multe studii și articole de fonetică, fonologie, lingvistică generală și dialectologie (de exemplu, *Un ou deux phonèmes? Le cas des phonèmes consonantiques diésés et bémolisés finales du roumain*, în „Revue roumaine de linguistique” (RRL), IV, 1959, nr. 1, p. 9–16; *Persistence des îlots linguistiques. Constatations faites à l’occasion de nouvelles enquêtes dialectales chez les Istro-roumains, les Megleno-roumains et les Aroumains*, în RRL, X, 1965, nr. 4, p. 351–374). A publicat peste 100 de lucrări personale sau colective (volume, studii, articole, recenzii) din domeniul dialectologiei și al geografiei lingvistice, al istoriei limbii, al foneticii și al fonologiei și a prezentat numeroase comunicări științifice și conferințe la sesiuni ale Academiei Române, la congrese și simpozioane naționale și internaționale. A susținut conferințe publice privitoare la dialectele românești din sudul Dunării, al căror studiu a fost una din preocupările sale constante. Pentru cercetarea graiurilor dialectului dacoromân, a participat la anchete dialectale din diferite zone ale țării cum sunt Valea Bistriței–Bicaz, Valea Jiului, Valea Sebeșului, Porțile de Fier, Țara Hațegului și din sate cu populație românească din zona locuită de ceangăii din Moldova.

În calitate de autor, Petru Neiescu a publicat lucrările *Mic atlas al dialectului aromân din Albania și din Fosta Republică Iugoslavă Macedonia* (1997) și *Dicționar al dialectului istroromân*, vol. I–IV (2014–2020).

Un merit deosebit al dialectologului Petru Neiescu a fost acela de a susține și de a participa la elaborarea, în calitate de coautor, alături de Teofil Teaha, Ion Ionică, Valeriu Rusu, Grigore Rusu și Ionel Stan, a *Chestionarului Noului Atlas lingvistic român* (1958), pe baza căruia s-a trecut la elaborarea a șapte

atlase pentru cele șapte provincii istorice și unul pentru dialectele românești din Peninsula Balcanică, atlase a căror elaborare a revenit colectivelor de dialectologie din Cluj (Banat, Maramureș, Transilvania), București (Oltenia, Muntenia și Dobrogea), Iași (Moldova și Bucovina) și Timișoara (Crișana).

Petru Neiescu este, de asemenea, coautor al *Atlasului lingvistic român, pe regiuni – Maramureș*, vol. I–IV (1969–1997), alături de Grigore Rusu și Ionel Stan, și coordonator al *Atlasului lingvistic român, pe regiuni, Banat*, vol. I–V (1980 – 2011), elaborat împreună cu Eugen Beltechi, Ioan Faiciuc și Nicolae Mocanu. A colaborat la redactarea primelor două volume din *Atlasul lingvistic român II, serie nouă* (1956), a volumului I al *Micului atlas lingvistic român II, serie nouă* (1956), fiind și colaborator la *Atlasul lingvistic al graiului ceangău din Moldova*, vol. I și II (Budapesta, 1991). Tot în domeniul dialectologiei și geografiei lingvistice, Petru Neiescu a înființat, imediat după 1989, Societatea Română de Dialectologie, sub egida căreia a inițiat și a făcut cercetări de teren pentru *Atlasul lingvistic român. Graiurile dintre Morava, Dunăre și Timoc*, împreună cu Eugen Beltechi, Nicolae Mocanu și Ioan Faiciuc (atlas din care au apărut în acest an două volume, la Editura Academiei Române). De asemenea, a colaborat la *Dicționarul limbii române literare contemporane*, vol. I–IV (1955–1957).

Numeroasele sale studii și articole au apărut în publicații de prestigiu, cum sunt „Cercetări de lingvistică” (CL), „Revue roumaine de linguistique” sau „Studii și cercetări lingvistice” (SCL), abordând în special probleme de fonetică și fonologie istorică și dialectală (de exemplu, *Contribuții la studiul variației de durată a fonemelor limbii române*, în CL, I, 1956, p. 64–78; *Există legătură între cantitate și accent? Observații asupra cuvintelor de origine românească din limba maghiară și asupra celor de origine maghiară din limba română*, în CL, III, 1958, nr. 1, p. 135–142; *Pentru un dicționar istororomân*, în SCL, XXVII, 1976, nr. 5, p. 529–535).

Fiind preocupat de fonetica experimentală (a cercetat variațiile de durată a fonemelor limbii române în timpul vorbirii și reflectarea acestora în împrumuturi dintre limbi cu structuri diferite), Petru Neiescu a contribuit la modernizarea laboratorului de fonetică experimentală din cadrul institutului, prin achiziționarea de aparatură nouă (laboratorul, primul din țară, a fost creat de Iosif Popovici, în 1920) și, ca urmare a înregistrărilor de texte dialectale pe benzi magnetice, a realizat o *Arhivă fonogramică a limbii române*, cu texte dialectale dacoromâne, înregistrate personal în Banat, Maramureș, Transilvania, și cu texte aromâne, meglenoromâne și istororomâne, înregistrate în Albania, Macedonia și Istria (este unica arhivă fonogramică privitoare la cele trei dialecte românești sud-dunărene, aflată în posesia Institutului de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu” al Academiei Române).

A fost colaborator la *Atlasul limbilor Europei*, participând la anchete individuale sau colective în satele din Banat, Maramureș și Transilvania, în vederea adunării materialului dialectal din rețeaua ALE.

A participat la schimburi interacademice în țări precum Polonia, Albania, Cehoslovacia, URSS și Iugoslavia. A obținut, prin concurs, burse de specializare în fonetică (Franța, 1965), și în dialectologie și geografie lingvistică (Franța, 1972–1973).

A fost membru în comitetul de redacție al revistei „Cercetări de lingvistică” (din 1957, până la încetarea apariției ei), redactor responsabil adjunct al acestei reviste (1972–1976, perioadă în care a existat această funcție), membru al comitetului de redacție al revistei „Dacoromania” (din 1994), membru al Consiliului Științific al Institutului de Lingvistică și Istorie Literară (de la înființarea lui, până la pensionare).

Petru Neiescu a fost decorat cu medalia Meritul Științific (1966) și i s-a decernat Premiul „Timotei Cipariu” al Academiei Române (1974).

Prin această rememorare, am evocat figura unui cercetător în sensul cel mai deplin al cuvântului, care și-a făcut cu pasiune, de-a lungul întregii sale vieți, datoria. Pășind în eternitate, cercetătorul Petru Neiescu se alătură unei pleiade de personalități ale lingvisticii clujene, care au îmbogățit patrimoniul cercetării lingvistice românești și universale prin contribuții remarcabile.

ROZALIA COLCIAR

*Institutul de Lingvistică și Istorie Literară
„Sextil Pușcariu” al Academiei Române
Cluj-Napoca, str. E. Racoviță, 21
rozaliac@yahoo.com*